

kou zde nezabývá, protože jí věnoval zvláštní stati.)

Druhým je otázka války jako pokračování politiky. Autor sám — a oprávněně — kritizuje názory, které dokazují pro naši dobu neplatnost téze, že válka je pokračováním politiky jinými prostředky, nebo že je aspoň neplatná pro světovou nukleární válku. Myslím však, že právě v souvislosti se světovým revolučním procesem by bylo třeba více rozberat problém nukleárního zastrašení. Nukleární zbraně v rukou Sovětského svazu nesporně zastrašují americký imperialismus před použitím nukleární války jako prostředku

své politiky, ale na druhé straně je nukleární zastrašení — a to nejen čínskými představiteli — vykládáno tak, že nedovoluje Sovětskému svazu, aby zasahoval tam, kde imperialismus rozpoutává válečnou agresi pod úrovní nukleární války.

Vzhledem k tomu, že mírové soužití ve svém komplexním pojetí se tak úzce prolíná jak s celou problematikou mezinárodních vztahů, tak vývoje celospolečenského, promítají se do jeho zkoumání jistě i další problémy, ale to překračuje možnosti knihy — která přináší nové pohledy i podněty pro další zkoumání důležité problematiky.

VLADIMÍR SOJÁK

O DĚJINÁCH SOVĚTSKÉHO SVAZU

Z. Sládek, V. Moulis, J. Muška, *Dějiny Sovětského svazu*, Academia, Praha 1967, 430 str. (46 obr.)

V roce 1967 u nás vyšly některé významné práce o vývoji Sovětského svazu. Mezi ně rozhodně patří *50 rokov v hospodárstve SSSR* od J. Liptáka a *Október a moja cesta k marxismu* od akademika L. Szantó. Obě knihy byly vydány v bratislavských nakladatelstvích. První je dílem ekonoma, druhá filosofa. Domníváme se, že v naší veřejnosti — soudě podle čtenářské odezvy — nebyly patřičně doceněny, ačkoliv jedna i druhá jsou významným přínosem k pravdivému a zasvěcenému poznání Sovětského svazu. Jejich přednost záleží mj. v tom, že vývoj vidí a analyzuje našima očima a rozumem.

Další významnou knihou s touto tematikou z roku 1967 jsou *Dějiny Sovětského svazu* od Z. Sládka, V. Moulise a J. Mušky. Tento autorský kolektiv vlastně navázal (jde o druhý díl) na práci kolektivu M. Švankmajer, K. Herman, V. Hostička, B. Zástěrová, z jejichž péra vyšel první díl pod názvem *Dějiny Ruska*. První díl podává československému čtenáři na základě prověřených a vědecky zpracovaných faktů přehled vnitřního a zahraničního vývoje ruského státu od dob Kyjevské Rusi až po rok 1917. Nás především zajímá díl druhý, podávající přehled politického vývoje společnosti v SSSR od Říjnové revoluce až po současné dny.

Ústav dějin evropských socialistických zemí udělal záslužnou věc, seskupiv autory k této tvůrčí práci. *Dějiny Sovětského svazu* jsou dílem velmi užitečným a potřebným. Poznání vývoje Sovětského svazu za posledních padesát let se stává náležitou a stále aktuálnější potřebou. Mám

však na mysli poznání, které vedlo autory k tomu, že chtěli podat historii SSSR „bez přikrašlování a zjednodušování, ale se snahou přinášet nejen výsledné pohledy na proud historického dění“ ale i analyticky zhodnotit spory, diskuse a zápasy o alternativy vývoje sovětské společnosti.

V osmi kapitolách — od dob revoluce a občanské války, nástupu k socialismu, počátků industrializace, rekonstrukce, přes druhou světovou válku, zahájení staveb socialismu až po hledání cest rozvoje sovětské společnosti — se snažili autoři obsáhnout oněch padesát let vývoje prvního socialistického státu na světě.

Můžeme poukázat na četné klady této knihy, spočívající v přehlednosti, srozumitelnosti a poutavosti. Problémy nejsou zjednodušovány, naopak jsou podávány v celé své složitosti. Nejcněnější na knize je to, že v řadě případů neulpívá na tradiční interpretaci a již vžitých závěrech, ať již jde o klíčové momenty vývoje SSSR či o úlohu významných osobností. Jsou tu nové pohledy, které nenajdeme patrně ani v nejnovějších publikacích sovětských historiografů. Domnívám se, že už sama tato skutečnost signalizuje možnost, že budou formulovány výhrady různého druhu. Bude třeba pečlivě posoudit, co je opodstatněné a co nikoliv. Na druhé straně je ovšem přirozené, že práce takové povahy, jako jsou *Dějiny Sovětského svazu*, není bez problémů a že i autoři si toho byli pravděpodobně vědomi. Především to, že bylo nutno na 400 stránek „stlačit“ 50 let dějin země, neposkytovalo možnost tam, kde to bylo třeba, náležitě se rozepsat.

I když autoři odkazují na bohaté prameny, je mnohdy patrné, a to není vina autorů, že se nedostatek pramenných materiálů projevil, jako je tomu například u některých pasáží týkajících se sovětské zahraniční politiky.

Jak již bylo řečeno, přednost knihy je v její angažovanosti, odvaze zaujmout hodnotící stanovisko. Můžeme uvést jako příklad vylíčení procesu vývoje v KSSS, který vyústil ve XX. sjezd, vylíčení úlohy Malenkovovy a jeho politických představ (str. 313), charakteristiku Chruščovovy osobnosti, jeho předností i nedostatků. Ve srovnání s tím ovšem nepůsobí již tak přesvědčivě vykreslení Stalinova profilu a podstaty kultu osobnosti (str. 299, str. 309) a jeho důsledků pro vývoj sovětské společnosti, i když autoři zdůraznili fakt mimořádných okolností vnitřního i zahraničního vývoje SSSR, který neustále plodil výjimečné situace, které logicky nahraovaly opatřeními omezujícím rozvoj socialistické demokracie a jejich přeměně z dočasných v dlouhodobé.

Poněkud ochuzené je podání vývoje národnostní otázky v SSSR, která by si vzhledem k svému významu zasloužila větší pozornost a hlavně měla být dovezena do aktuální polohy i s nově vyvstálými aspekty, jako je například proces rozvoje a sblížování národů, diskuse kolem pojetí národa atd.

Některé formulace tají nebezpečí určitého zploštění a zjednodušení v přístupu k danému problému, i když se autoři to-

muto nebezpečí dovedli leckde vyhnout. Na str. 149 se například v souvislosti s první pětiletkou uvádí: „Je už na čase se rozloučit s naivní představou, že buržoasie jako celek se dívala na Sovětský svaz se zavilou zlobou a bez oddechu sprádala pikle, aby zhatila jeho plány.“ Autor uvádí, že existovaly hospodářské kruhy, které měly naopak zájem na hospodářských stycích. Jistě je to pravda. Ovšem minimální rozsah hospodářských styků kapitalistických států s SSSR v třicátých letech nebyl určen jeho neochotou. Vyjadřoval i skutečnost, že myšlenka blokády a eventuální likvidace prvního socialistického státu byla stále živá a že se již část buržoasie nevzdala. Na druhé straně je třeba uznat oprávněnost autorova tvrzení, pokud měl na mysli tradiční zjednodušující interpretaci protikladů mezi SSSR a kapitalistickými zeměmi, která v mnoha publikacích převládala.

Ať již budou výhrady k uvedené knize jakékoliv, je třeba vidět, že čtenář dostal do rukou solidní vědeckopopulární výklad nejnovějších dějin Sovětského svazu. Je stále neuvěřitelné, že takové publikace se u nás vydávají nákladem pouhých 2 000 výtisků. Je ovšem škoda, že nebyla provedena pečlivější korektura, neboť chyb v textu je nad únosnou míru. (Kromě toho je na str. 381 uvedeno, že v sedmiletce „měly být investovány skoro 3 triliony rublů“. Jde o 3.000 miliard rublů, které byly později redukovány na 2.000 miliard rublů.)

J. M.

DVĚ KNIHY O FRANCII

Koloman G a j a n, *Osudy tretej republiky*, Vydavateľstvo politickej literatúry, Bratislava, 1967, 383 str.

Miroslav S o u k u p, *Francie od de Gaulla k de Gaullovi*, Svoboda, Praha 1967, 357 str.

Koncem minulého roku vyšly téměř současně dvě rozsáhlejší knihy věnované problematice Francie. Na Slovensku vydal prof. Koloman G a j a n, DrSc., historii meziválečného období pod názvem *Osudy tretej republiky* a v pražské Svobodě vyšla studie doc. ing. Miroslava S o u k u p a, CSc., *Francie od de Gaulla k de Gaullovi*.

Pro recenzenta je vždy velmi příjemné, může-li konstatovat úspěch československých vědců na úseku světových dějin, který je dosud u nás značně opomíjen. Obě práce patří nesporně k tomu nejlepšímu, co bylo v poslední době u nás k této problematice publikováno. Jak Gajan, tak Soukup přistupují ke zkoumané problematice nově, objektivně, nebojí se otvírat otázky dosud chápané jako tabu

a na nejvyšší úrovni současného bádání obohacují náš knižní trh.

Mezi oběma pracemi je však řada významných rozdílů. Gajanova práce patří nepochybně k historickým studiím, zatímco Soukup již podtitulem „Průmyslová společnost pod zorným úhlem krize „13. května““ naznačuje, že mu jde spíše o studii sociologickou nebo politologickou. Tento zásadní rozdíl nutí k samostatnému zamyšlení nad každou z recenzovaných knih. Společně však mají obě to, že jde o neobyčejně seriózní práce, ukazující jednoznačně vysoké odborné kvality obou autorů. V rozsahu stručné recenze nebude možno se plně zabývat všemi klady obou prací, ty konečně postihne čtenář ihned, jakmile jen vezme knihy do ruky. Zaměř-